

חולין פ

משה שווערד

1. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עט עמוד ב

ולפלוג בחוששין לזרע האב בפלוגתא דחנניה ורבנן. הנה בפלוגתא דחנניה ורבנן אי אוא"ב נוהג בזכרים, כתב הרמב"ן דבאמת י"ל דלכו"ע חוששין לזרע האב, ורק דמ"ד דאינו נוהג בזכרים ס"ל דבעי' מי שבנו כרוך אחריו, וזכר אין בנו כרוך אחריו, וגזיה"כ הוא.

והקשו האחרונים דא"כ מאי מדמי פלוגתא דהכא להתם, הא התם י"ל דלכו"ע חוששין.

והנראה דהנה בתו"כ הקשה על מה שנאמר בתורה דשרי לכהן להטמא לאביו ולאמו, אמאי הוצרך הכתוב להתיר לו להיטמא לאביו, הרי יש ללמדו כן בק"ו מאמו, ומתריץ דהו"א דרק לאמו מטמא כיון שהיא ודאי אמו, אך האב אין זה ודאי דאביו הוא. והקשה בשו"ת הרשב"א דהא אי אינו אביו הרי אינו כהן ומותר לו להיטמא לו. והאריך דודאי ליכא הו"א דיהי' שרי לו להטמא לאביו כיון דאפשר שאינו אביו, דהא סוקלין על החזקות, כדמצינו במקלל אביו ואמו, ורק דהא התורה חידשה דלכהן שרי להטמא, והו"א דחידוש נאמר רק כשברור דהיא אמו, ולא כשהדבר ידוע ע"י חזקה, ולא משום דיש ספק אם הוא אביו או לא, רק דאינו יכול ליטמא אם התורה לא התירה, ובבירור ע"י חזקה לא התירה תורה.

ולפ"ז י"ל דהא דכתב הרמב"ן דאף אם חוששין לזרע האב מיפטר משום דאינו כרוך אחריו, הכוונה היא משום דאינו ברור שזהו אביו, ולכך מיעטה תורה שאין חייבין עליו משום או"ב. וא"כ כיון דהכא איירי בתייש הבא על הצבייה וילדה וכו', והצד לאסור הוא רק משום דחוששין לזרע האב, הרי על כרחך דא"צ שיהי' ברור בודאי מי הוא אביו, אלא סגי בחזקה. וא"כ ע"כ דאין הטעם משום דבעי' בנו כרוך אחריו, אלא ע"כ דפליגי אי חוששין לזרע האב, וא"ש. ובפשטות היה אפ"ל דסוגיין איירי לענין מלקות, ואי יש מלקות, בעינן מקור בתורה דחוששין לזרע האב, ולחנניה דנוהג בזכרים א"ש, וא"כ תליא בחנניה. אמנם לקמן מסקינן דמספקא לרבנן וגם לר"א ואין מלקות. ולתוס' דקושיית הגמ' רק כי מצינו פלוגתא דתנאי בזה ולא במקצת שה, ולפ"ז א"ש גם רמב"ן.

2. רש"י מסכת חולין דף פ עמוד א ד"ה לא משכחת

לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו' - והא דקתני אין שוחטין רבנן היא ומשום שמא חוששין וחייב בכסוי דאית להו צבי ואפ"ל מקצת צבי ושמא אין חוששין ופטור מן הכסוי דאפילו מקצת צבי ליכא דבתייש הבא על הצבייה ליכא לאוקומה דתיתוקם כרבנן דהא ודאי איכא מקצת צבי ולישחוט וליכסי לרבנן ולרבי אליעזר ודאי הוה מצי לאוקמא בתייש הבא על הצבייה שמא חוששין וליכא אלא מקצת צבי ומקצת לית ליה ושמא אין חוששין וכוליה צבי הוא ובעי כסוי אבל ניחא ליה לאוקמא כדרבנן ולענין מתנות נמי בצבי הבא על התיישה ולר"א פטור לגמרי דשמא חוששין וליכא אלא מקצת שה דאם ושה ואפ"ל מקצת שה לית ליה וכיון דמספקא לן המוציא מחבירו עליו הראיה וא"ל אייתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ולרבנן חייב מיהא בחצי מתנות ממה נפשך דאי אין חוששין כוליה שה הוא ואי חוששין מקצת שיות דאם מיהא איכא ורבנן אית להו שה ואפילו מקצת שה ושקיל פלגא דשיות ואידך פלגא אימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ובתייש הבא על הצבייה ליכא לאוקומיה דא"כ לרבנן נמי ליפטר דנהי נמי דאפ"ל מקצת שה אמרינן מי לימא לן דאיכא מקצת שה דלמא אין חוששין וכוליה צבי הוא המוציא מחבירו עליו הראיה.

3. רש"י מסכת חולין דף פ עמוד א ד"ה בתייש הבא

בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא - בעלמא קאמרי רבנן דנוהג ואסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התייש והצבייה עם בנה משום שמא חוששין ואיכא מקצת שה ורבנן אית להו מקצת שה אבל מלקות ליכא דשמא אין חוששין ואפילו מקצת שה ליכא הילכך הויא לה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה ולר"א מותר לכתחלה דא"נ חוששין ואיכא מקצת שה לית ליה מקצת שה.

• רש"י על חולין דף פ/א

רש"י ד"ה בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא. הילכך ה"ל התראת ספק כו'. וכה"ג כתב לקמן (פ) במשנה. ותמוה דאפילו למ"ד שמה התראה היינו דוקא דלבסוף עבר בודאי. אבל הכא ולקמן דמספקא לן אם עבר כלל לכ"ע לא מלקינן ליה מספיקא וצע"ג:

ראש יוסף מסכת חולין דף פ עמוד א

בפירש"י בד"ה בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא כו', ומלקות ליכא ד[הויא לה התראת ספק] ואין מלקות בלא התראה, עכ"ל. הלשון דחוק דמשמע מטעם דהוה התראת ספק, וזה אינו דאף למאן דאמר התראת ספק שמיה התראה לא לקי בכאן, דאיך ילקה מספיקא דשמא אין חוששין. והתראת ספק הוא אף שעבר בוודאי על הלאו מ"מ בשעת התראה הוה ספק כי הך דנותר וכדומה

חתם סופר על חולין דף פ/א

בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא. פירש"י הו"ל התראת ספק ואין מלקות בלא התראה. לשון זה צע"ג ליישבנו. ולולי דמסתפינא אמינא דתיבות אלו ט"ס הם ושייכים לקמן פ"א ע"א פירש"י ד"ה התראת ספק וכי האי גוונא איכא ברש"י דע"ז וי"ו ע"א סוף ד"ה לפני עיור שייך לך ז' ע"א סוף ד"ה הנראה, ונדפס כן שם על הגליון:

הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פ עמוד א

כ"ד. הלכך הויא לה התראת ספק. צ"ע דאף אי התראת ספק שמה התראה, הכא הספק הוא בעיקר האיסור והגר"א פ"ו מגיה עבירת ספק. ואפשר לומר אי נימא דס"ל לרש"י כדעת הראשונים דספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא, ונמצא דכל מי שעובר על ספק איסור עבר על איסור ודאי, ואף אם כלפי שמיה גליא דשרי מ"מ עבר על האיסור לחשוש לספיקא דאיסורא, ולכך הטעם שפטור ממלקות הוא רק משום התראת ספק. והטעם דחשיב התראת ספק ולא התראת ודאי, משום דבגמ' בסנהדרין איתא דלהתראה בעי' שיהא מתיר עצמו למיתה או למלקות, ובספק איסור כיון שהוא סבור שיתברר את"כ דלא עבר באיסור כלל, א"כ לא התיר עצמו למיתה. ועי' ברש"י ש שהקשה ע"ד רש"י ונשאר בצ"ע. ובהגהות ר"א חבר כתב להוכיח מכאן דשיטת רש"י דספיקא דאורייתא אסור מה"ת, וע"ד שנתבאר, אולם לא ביאר אמאי הוי התראת ספק ולא התראת ודאי.

4. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד א ד"ה ולא הכריעו

ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או מין חיה - וא"ת ולבדוק בסימנין דקרנים וי"ל דאפשר דלא היו יכולין לברר בקרניו שפיר אם חדודות וכרוכות יפה.

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

אצלינו. וכ"כ בשו"ע (יו"ד סי' סד ס"א) דכוי חלבו אסור. ועי' בפרי מגדים שם (ש"ד סק"א) דיש שלשה מיני כוי ודיניו ארבעה (א) כוי הבא מבהמה וחיה, אם אמו בהמה ודאי מקצת שה ודאי וחלבו יש בו כרת, ואם אמו חיה אסור ואין לוקין עליו דלמא אין חוששין לזרע האב. (ב) כוי מכבש ועז אין בו ספק ויש בו כרת. (ג) כוי שהוא בריה בפנ"ע, חלבו אסור כודאי מקרא ד"כל חלב" לרבות כוי וחצי שיעור, עי"ש שהאריך בזה. ועי'

וי"א זה הבא מן התיש ומן הצבייה. כתב הרמב"ם (מאכ"א פ"א הי"ג) כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא הנקרא כוי, חלבו אסור ואין לוקין עליו ומכסין את דמו, ואין מין טמא מתעבר ממין טהור כלל. וכתב הרמ"ך לדברי הר"ף שפסק אין חוששין לזרע האב, אי הוי הכוי מצבי הבא על התישה לוקין על חלבו, ואי הוי מחיש הבא על הצביה חלבו מותר לכתחלה. מ"מ נראין דברי הרמב"ם מהגמ' לעיל (עט:): דמסיק דבין לר' אליעזר בין לרבנן ספוקי מספקא להו, ודברי הר"ף אינם ברורין

6. חתם סופר על חולין דף פ/א

עשר בהמות מנה הכתוב. עיין תוס' יומא ע"ד ע"ב ד"ה כוי דאיכא כוי שאינו לא חיה ולא בהמה. והקשה תלמיד א' הא ליכא אלא עשר מיני בהמות וחיות והאי היכי רמיזא, וצ"ע. והרבני מ"ה נטע וואלף סג"ל אמר דהני פרטי לא

מימעטי אלא בהמות וחיות אבל כוי שהוא בריה בפ"ע שאינו לא בהמה ולא חיה אתיא ברבויי בכללא דכל בהמה כדמרבין ליה לענין דם וחלב ונבלה ר"פ דם שחיטה, מריבויי דכל, ע"ש ונכון הוא:

7. שו"ע יו"ד סימן כח

(ד) הב"פ פלו, נהגו שלא לכסות דמו: הגה - ויש מסתפקים בב"פ פלו שהוא שור הבר, שמא חיה הוא (הגאונים והערות). על כן טוב לכסותו בלא ברכה, או לשחוט עוף ג"כ ואז יוכל לברך על הכיסוי משום העוף (בהגהות מהר"י):

8. רמב"ם יד החזקה הלכות מאכלות אסורות פרק א

(ח) אין לך בכל בהמה וחיה שבעולם שמותר באכילה חוץ מעשרת המינין המנויין בתורה שלשה מיני בהמה והם שור שה ועז ושבעה מיני חיה איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר הם ומיניהן כגון שור הבר והמריא שהן ממין השור וכל העשרה מינין ומיניהם מעלה גרה ומפריס פרסה לפיכך מי שהוא מכירן אינו צריך לבדוק לא בפה ולא ברגלים:

• חדושי הרשב"א על מסכת חולין דף פ/א

הא דאמרינן שור הבר מין בהמה רבי יוסי אומר מין חיה. פסק הרמב"ם ז"ל (פ"א מאכלות אסורות ה"ח) כרבנן דאמרי מין בהמה ומאיגמינן תורבלא. ומיהו לפי גרסת הספרים שלנו דגרסי באתקפתא דאתקיפו על מילתיה דרב המנונא ודילמא מינא דתאו הוא, משמע דרב אחא ורב אשי דבתראי נינהו סבירא להו כרבי יוסי דאמר דתאו היינו שור הבר מין חיה הוא, ומדסבירא להו כרבי יוסי ודאי הלכתא כותיה. ועוד דרבי יוסי נמוקו עמו (גיטין סז, א). ומיהו מקצת ספרים יש דלא גרסי באתקפתא דרב אחא אלא דילמא מינה דזמר הוא ותו לא. ושמא אף בספרי הרב ז"ל כך הגרסא ופסק הלכה כרבנן. ועם כל זה יש לתמוה דהא ר' יוסי נמוקו עמו. ולענין עיזי דבלא קי"ל כרב אחא ורבינא ורב חנן דאמר מינה דחיה הוא, ורב חנן נמי דאסהיד עליה דאמימר דשרי תרבייהו:

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בתפארת יעקב דלא פליגי רק לענין לכסות דמו, אבל לענין להקריב ממנו קרבן אפילו לרבנן פסול, כיון שהכתוב מנה שור וכשב ועז ומנה הנך ז' וקרא לשור הבר תאו, א"כ כיון דלא הוכשר לקרבן רק שור וכשב ועז בודאי תאו פסול לקרבן, דאל"כ היה מזכירו גבי שור וכשב ועז לענין קרבן, וכיון דזכרו כאן בפנ"ע, אלמא דבכל מקום שהוזכר שור אין תאו בכלל שור כמו שלא כללו כאן בכלל שור, ולפ"ז ממילא חלבו ג"כ מותר לכונ"ע, שלא נאסר החלב רק מבהמה שמקריב ממנה קרבן לה' וכי'.

10. תורת חיים מסכת חולין דף פ עמוד א

מדמתרגמינן תורבצא מין בהמה הוא לכך מייתי ראייה מן התרגום לפי שהוא מסיני כדאיתא בפרק קמא דמגילה ויקראו בספר תורת האלהים זו מקרא מפורש זו תרגום אבל ממאי דנקרא שור לאו ראייה היא שהרי איל הבר חיה הוא כמו שכתבו התוספות אף על גב דנקרא איל.

11. רש"י מסכת חולין דף פ עמוד ב ד"ה קמא מיקטל

קמא מיקטל קטליה - דשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא ונהי דלענין שחוטי חוץ להתחייב כרת הוא שחיטה דגזירת הכתוב היא אבל לכל מילי לאו שחיטה היא כדאמרין בפ' כסוי הדם (לקמן/חולין/ דף פה) דגמר מטבוה טבח והכן וכיון דלאו שחיטה היא מותר לשחוט את בנה ולא מחוסר זמן הוא דבאותו ואת בנו שחיטה כתיבא ושני נמי ניחייב כרת.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב קמא מיקטל קטליה וכו'. פרש"י דשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא, ונהי דלענין שחוטי חוץ להתחייב כרת היא שחיטה דגזירת הכתוב

שחיטה, זהו דוקא לר"ש דס"ל שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, אבל לרבנן שחיטת קדשים בחוץ מטהרה מידי נבלה הואיל והתורה קראה שחיטה דכתיב (אחרי יז-ג) "אשר ישחט מחוץ למחנה", וכן מפורש במס' זבחים (סט.) דאמר רבא אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו כרת לא תועיל לו לטהרה מידי נבלה, וכל זה אליבא דרבנן דסברי בשוחט אותו ואת בנו קדשים בחוץ חייב משום או"ב, הרי דמיחשב שחיטה, אבל לר"ש דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, וסובר דמה דקראה התורה שחיטה לשחיטת חוץ אינו מועיל להחשב שחיטה לשאר מילי, הדרינן לכללא דלרבא אי עביד לא מהני והוי נבלה.

היא, אבל לכל מילי לאו שחיטה היא וכו'. ועי' בשו"ת נוב"י (מהר"ת יו"ד סי' ט) שתמה דאטו משום דסובר ר"ש שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, משו"ה נימא מיקטל קטליה, דהרי מודה ר"ש ששחיטה שאינה ראיה מטהר מידי נבילה כדאיתא לקמן (פה:) ואיך אמר מיקטל קטליה, הרי אם קטליה הרי הוא נבילה ממש, והכי הול"ל כיון דאמר ר"ש שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, שחיטת חוץ לאו שחיטה היא שאינו מתקבל בפנים כו' כדאמר אח"כ גבי קדשים בפנים, ועי"ש שבנו הגאון ר' שמואל מבאר דעת אביו הנוב"י דבשוחט קדשים בחוץ אמרינן לרבא דלא מהני והוי נבלה דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעבוד אי עביד לא מהני ולא הוי

13. רש"י מסכת חולין דף פ עמוד ב ד"ה שחיטת קדשים

שחיטת קדשים (ב) שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כו' - כלומר לא מיבעיא לענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני דאי אית ליה אותו ואת בנו נוהג בקדשים הוא ליה שחיטת שני שאינה ראויה דהא מחוסר זמן הוא ופסול אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לר"ש לא נהיגא בקדשים דהא שחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה ושני אמאי פסול להקרבה ומאי סופג נמי דקאמר.

14. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פ עמוד ב

רש"י ד"ה שחיטת קדשים. דהא מחוסר זמן הוא. מבואר ברש"י דמצד איסור או"ב הו"ל שחיטה שאינה ראויה. וקשה דהא בהכי חייביה רחמנא (דהא קרא מיירי גבי קדשים). והי' אפשר לומר דאף אי נימא דאו"ב נוהג בקדשים הרי יתכן דה"מ כשהראשון קדשים והשני חולין, והו"ל שני שחיטה ראויה, ומאיכ"ת דאף בתרוייהו קדשים חייבה תורה.

אך רש"י מפרש לא כן, ודבריו צ"ב, דכתב דאם בקדשים נוהג או"ב, אך על השני אין לוקה, דמחוסר זמן ושחיטה שא"ר. ועוד, הא ר"ש לא ס"ל דאו"ב נוהג בקדשים, אך זה קשה דאם לר"ש אין או"ב בקדשים כלל, למה האריך ר' אושעיא בראיות דמתני' דלא כר"ש, מספיק שמוזכר במתני' דנוהג או"ב בקדשים.

אלא ביאור רש"י כד: ודאי נוהג או"ב בקדשים לר"ש, דלא מצינו מחלוקת בזה. אך זה חידוש שנוהג אף על פי ששחיטת קדשים א"ר, ואין ראיה שלוקה. דפרשת או"ב בעיקרה בחולין, אלא "ו" מוסיף דגם בקדשים אסור

או"ב, אך רק שהשני מחוסר זמן ופסול, ולא שלוקה. ואם שניהם קדשים, י"ל דלא נוהג כלל או"ב, ע"ד תוס'.
דאין ראייה שנוהג או"ב כשהראשון קדשים, כיון דא"ר ומקטל קטליה.

15. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד ב ד"ה קדשים שחיטה

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא - וא"ת והא בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.) מפרש טעמא דר"ש דיליף מטבח
טבח והכך ופריך וליילף משחוטי חוץ ומשני דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים א"כ הכא דבקדשים נילף
קדשים מקדשים וי"ל כיון דעיקר אותו ואת בנו בחולין כתיבא דשור הפסוק הענין על כרחך שחיטה דכתיב ביה
בשחיטה הראויה איירי משום דילפינן חולין מחולין.

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

לימד על הפסולין שבשור ושבשה שהוא
בלא ירצה. כתב הרמב"ם (איס"מ פ"ג
ה"ז) יראה לי שאע"פ שאין כל הפסולין האלו
ראויין לקרבן אם עבר והקריבן אינו לוקה
מה"ת, לפי שלא נתפרשה אזהרתן. ובכס"מ
הקשה כמה קושית על הרמב"ם ומפרש
דהרמב"ם הוקשה לו דהא לא ירצה לא משמע
דמוזהר שלא יקריבוהו, ולא לימד אלא שלא
יעלה לרצון. אבל אזהרה שלא יקריבנו אין
כאן, ולכך משמע ליה דהוה מצי לשנויי הכי.
אלא דלפום מאי דס"ד דמקשה דלא ירבה
היינו להזהיר שלא יקריבוהו שני ליה, אבל
אפשר דאין כאן אזהרה שלא יקריבנו. והיינו
דלאו דלא ירצה לא הוי לאו, ואע"ג דבגמ'
אמרו דלוקה עליו, לא הוי קושטא דמילתא
אלא לפי מאי דס"ד דמקשה, וכל הסוגיא
אינה לפי האמת.

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

הנח למחוסר זמן דהכתוב ניתקו לעשה. עי'
ברש"י. וז"ל הרמב"ם בספר המצות
(מ"ע ש) שצונו שיהיה כל קרבן שנקריב מן
הבהמה בן שמונה ימים או יתר, לא פחות
מהם [עי' בתוס' מנחות כה. ד"ה ואימאן], וזו
היא מצות מחוסר זמן בגופו כו' ומצוה זו
תכלול כל הקרבנות כולם, ומאמרו (אמור
כב-כו) "ומיום השמיני והלאה ירצה" יש
ראיה שקודם לזה לא ירצה, והוא לאו הבא
מכלל עשה ולפיכך אין לוקין עליו [עי' יבמות
נז:]: ומי שהקריב מחוסר זמן אינו לוקה כמו
שנבאר בפרק אותו ואת בנו ושם נאמר הנח
למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה. וביד
החזקה (איס"מ פ"ג ה"ח) כתב ואע"פ

שמחוסר זמן פסול אם עבר והקריבו אינו
לוקה מפני שהוא לאו הוא מכלל עשה ולא
נרצה הקרבן.

הכתוב שיצא מכלל נפל ע"י סימן זה שעברו עליו שבעה ימים וסימן אחר אינו מועיל וכו'. וברי"ט אלגזי (הל' בכורות פ"א סי' יד) כתב דבין לענין פדיון ובין לענין קרבן אפי' דידיעין דכלו לו חדשיו, גזרת הכתוב דלא מהני בתוך ל' יום ובתוך ח' ימים, ולרשב"ג טעמיה דקרא משום ספק נפל נגע בה, אלא שלא רצה הכתוב דנסמוך גבי פדיון וקרבן אידיעת כלו לו חדשיו, כיון דידיעה זאת מלתא דלא שכיחא כל כך וכו'. וע"י בשער המלך שם שהסכים להמשנה למלך, ומביא ראייה מהא דלעיל (עה.) ע"ש. וע"י בפרי מגדים (יו"ד סי' טו סק"ג מ"ז) שהשיג על המשנה למלך.

וע"י במשנה למלך שם שנסתפק היכא דידיעין שכלו לו חדשיו לולד, אי שרי להקריבו קודם שמונה ימים, ע"ש דהטעם הוא כדי שיצא מכלל נפל, דכמו באדם כל ששהה ל' יום אינו נפל ה"נ בבהמה כל ששהה ח' ימים יצא מכלל נפל כדאיתא במס' שבת (קלה:): ומביא ראייה מהא דכתב הרמב"ם ואע"פ שמחוסר זמן פסול אם עבר והקריבהו אינו לוקה מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה, ואם איתא דטעמא דקרא אינו אלא משום ספק נפל, ובקיים לן דכלו חדשיו שרי להקריבהו ביומיה, מהיכא תיתא שילקה על הספק דילמא כלו חדשיו, אלא ודאי דגזרת

18. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד ב ד"ה דכמה דלא

דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר - ואפילו שחט שני אחר שנזרק דם הראשון חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה כיון דבשעת שחיטה אכתי לא היתה ראויה ואף על גב דלרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו דווקא לאחר שנתקבל בכוס כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג:): ועוד כיון דעל ידי שחיטה גרידא לא משתרי בשר אלא משום דכזרוק דמי לא חשיבא שחיטה ראויה ...

19. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד ב

ולילקי נמי משום מחוסר זמן - תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו כי ההיא דלא יאכל כי קדש הם דדרשינן מיניה כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) לאו שבכללות.

20. חידושי הרמב"ן מסכת חולין דף פ עמוד ב

ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן. איכא דקשיא ליה והא הו"ל לאו שבכללות ואין לוקין עליו והכי אמרינן בפסחים בפ' כל שעה (כ"ד א') דאי מדר"א אין לוקין על לאו שבכללות, [1] וי"ל פירכא למ"ד לוקין, דפלוגתא היא בפסחים (מ"א ב') ובתמורה (ז' ב') ובב"מ (קט"ו ב'), ואל תתמה שכיוצא בה במס' כתובות בפרק האשה שנתארמלה (ט"ז א') דמקשינן וליזיל בתר רובא סתם ואינה קושיא אלא לרב אבל לשמואל הא אמר אין הולכין בממון אחר הרוב כדאיתא בפרק המוכר פירות.

21. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פ עמוד ב

תוס' ד"ה ולילקי נמי משום מחוסר זמן. [2] ויש לחלק שהרי בדוגמא שהביאו התוס' מפורש בקרא בנותר לא יאכל ואח"כ רבוי דקדש לשאר פסולים, אך כאן יש רבוי "שור ושה" לכל הפסולין, ואח"כ הלאו "לא ירצה" ואז אמרינן דקאי הלאו על כאו"א לחוד.

22. תוספות מסכת מכות דף יח עמוד א

ולילקי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו - וקשה אמאי לא אמרי' בשר בשדה לאו שבכללות דאמרי' בסוף פרק גיד הנשה (שם דף קב: ושם) דאוכל בשר מן החי לוקה משום בשר בשדה שהרי כולל הוא כל חסרון מחיצה בין הוציא עובר ידו חוץ לאמו בין הוציא חוץ לחומה דמאי שנא מואם צלי אש דתחשוב לאו שבכללות וי"ל

דלא חשבינן לאו שבכללות אלא כגון אם צלי אש שכולל נא ומבושל וכן כל שבקודש פסול דיוצא וטמא ופסולין אחרים **שהן שני שמות אבל הכא שכולל כל יוצא לבד ושם יוצא חדא היא רק דהוי בכמה דרכים לא חשיב ליה לאו שבכללות** תדע דהא לאו דנותר נפיק מושרפת הנותר באש לא יאכל והתם מיניה חזינן נותר תודה ונותר דקדשים קלים ונותר דקדשי קדשים ולא חשיב לאו שבכללות כך נראה למשי"ח [וע' היטב תוס' יומא לו: ד"ה לאו דנבילה וכו'].

23. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד ב

הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקן לעשה – [1] פירש בקונטרס דלא דמי לעשה דשלוח דהוי מעיקרא אבל האי עשה על כרחך אחר הלאו הוא דהלאו הוי תוך שבעה והעשה אחר כך. משמע שרוצה לפרש כמו שאר ניתק לעשה שבש"ס ותימה דלא דמי לנותר וגזלה דהתם אחר שעבר הלאו בא העשה לתקן מה שעבר אבל כי ההיא דהכא לא מצינו... [2] ונראה לפרש הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקן מלאוי דלא ירצה ולא הוי בכלל שאר פסולים דהווי בלאו דלא ירצה אלא נתקן לעשה ולית ביה אלא עשה דמיום השמיני ירצה ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא דאיכא למידרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי ניתק לעשה כי ההוא דפסחים דפרק אלו דברים (דף סז.). דאמרינן מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקן לעשה פי' נתקן משאר טמאים דהווי בלא יטמאו מחניהם להעמיד אעשה דבדד ישב ...

24. רש"י זבחים דף קיד/ב

אלמה אמר רבי זירא - בפ' אותו ואת בנו (חולין פ) דקתני קדשים בפנים סופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו והוינן בה ונילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין שכל הפסולים שבשור ושבשה שהן בלא ירצה ת"ל ושור ושה שרוע וקלוט ומחוסר זמן פסול הוא ומשני ר' זירא הנח לאו דמחוסר זמן דהכתוב נתקן לעשה דכתיב ביה עשה יתירא כדמפרש התם למימרא שהוציאו ונתקן מכלל לאו דלא קאי עליה בלאו דשאר פסולין והשתא דאמרת הכא לאו בהדיא כתיב ביה נילקי עליה:

א. דף על הדף מסכת חולין דף פ עמוד א

בגמ': הוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא.

דבר נפלא כתוב באמרי פנחס (להה"ק ר"פ מקוריין, שער עולם ומלואו אות מ"ה) **ששני חילוקים יש בין בהמות לחיות, א.** שדרך הבהמות שיש להם יותר קשר לאנשים, ואפילו אותם שהולכים לרעות בשדות ומדבריות, בלילה חוזרין ולנין סביב להכפרים, לפי שיש להם שייכות לשורש הנשמה של האנשים. ומטעם זה **ב.** לכל סוגי הבהמות יש כמה גוונים, כמו שור לבן שחור וכדו', שלפי קשר הנשמה והמעשים של אותם אנשים שיש להם זיקה עליהם, כך גוון שלהם, משא"כ החיות הם חיים בחוץ ויש לכל מין רק גוון אחד, שאין להם שייכות לבני אדם.

והכוי מצד אחד הוא מסתובב אצל בני אדם כבהמות ביתיות, ומ"מ יש לכולם רק גוון אחד - שחור, לכן נסתפקו בו חכמינו ז"ל אם הוא ח' או בהמה.

והוסיף על זה: שמימות התנאים, לא העלה איש רעיון זה.

בתוס' יום טוב (ביכורים פ"ב מ"ח) הקשה על הרמב"ם שבחיבורו פ"ט מהל' ביכורים כתב דכוי ברי' בפני עצמה היא, ואילו בפירוש המשניות (שם) כתב שהוא מורכב מן העז ומן הצבי. ותירץ שם הרש"ש שמש"כ "מורכב" אין כוונתו שנולד מן העז והצבי, אלא - הכוונה שיש בו תכונות שהוא שוה לעז ויש בו תכונות שהוא שוה לצבי, אבל לא שנולד מעז וצבי.